

**NUOREN SEKSUAALIVÄKIVALTTA
KOKENEEN KOHTAAMINEN
JA AUTTAMINEN**

.....
Opas nuorten kanssa työskenteleville



SISÄLLYS

Johdanto

s. 3

1 Mitä seksuaaliväkivalta on?

s. 5

1.2.Seksuaaliväkivaltaan liittyviä termejä

s. 6

1.3.Sukupuoli ja seksuaaliväkivalta

s. 8

1.4 Nuoren oikeus seksuaalisuuteen

s. 9

2 Seksuaaliväkivallan seurauksia ja haittoja

s. 11

3.Seksuaaliväkivallan aiheuttamia oireita

s. 12

3.1 Kriisin vaiheet nuorella

s. 13

4 Hyvän kohtaamisen edellytyksiä

s. 14

4.1 Vuorovaikutus seksuaaliväkivaltaa kokeneen auttamisessa

s. 17

4.2 Mikä auttaa nuorta

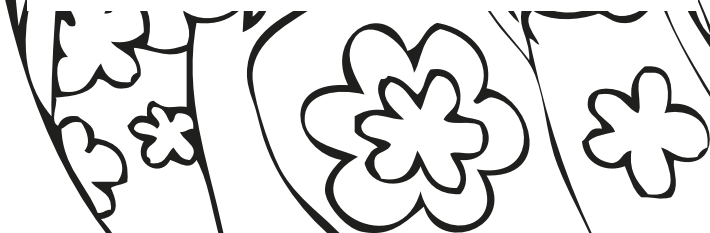
s. 17

5 Huoltaja nuoren tukena

s. 19

6 Uskalla auttaa

s. 21



Johdanto

Nuorten kokema seksuaaliväkivalta on puhuttanut viime vuosina paljon. Seksuaaliväkivallan yhteiskunnalle aiheuttamat kulut ja haitat ovat mittavat. Seksuaaliväkivaltailmiöihin on tullut vahvasti mukaan sosiaalinen media: sekä kuvien että videoiden välityksellä tapahtuva loukkaaminen.

Käsitys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta on laajentunut. Nuorten kanssa on huomioitava, että mikään sukupuoli tai seksuaalinen suuntaus ei toimi suojana seksuaalisia loukkauksia vastaan ja sen tuottama kärsimys koskettaa kaikkia. Seksuaaliväkivallan termit vaihtelevat ja niiden käyttäminen myötäilee henkilön koulutusta ja ammattia. Samaan aikaan kun tietous ja ymmärrys seksuaaliväkivallasta ja seurauksista lisääntyy, tulisi eri palveluissa voida tarjota enemmän apua seksuaaliväkivaltakokemuksiin. Hoitamaton ja pitkitynyt seksuaaliväkivallan käsittely aiheuttaa sekä suuria taloudellisia kustannuksia yhteiskunnalle että suurta inhimillistä kärsimystä uhrille ja hänen lähipiirilleen.

Seksuaalisuudesta puhuminen on vuorovaikutuksellista tunnekasvatusta, itsemääräämisoikeudesta kertomista ja se tulisi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa. Seksuaalisista rajoista keskustelu ja seksuaaliväkivaltatietous ovat puolestaan väkivaltaa

ennaltaehkäisevää ja niiden tulisi kuulua lasten ja nuorten seksuaalikasvatukseen. Nuorten terveen itsetunnon ja empatian vahvistaminen sekä itsetuntemukseen liittyvät kysymykset ovat keskeisiä keskustelun teemoja, kuten myös seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja vastuuseen liittyvät kysymykset.

Seksuaaliväkivallan tunnistaminen, sen eri muotojen ja oireilun havaitseminen on tärkeää. Tunnistaminen, puheeksi ottaminen, riittävästä tuesta huolehtiminen ja toimenpiteiden tekeminen nuoren auttamiseksi on aikuisen, erityisesti nuoren kanssa toimivan ammattilaisen, tehtävä.

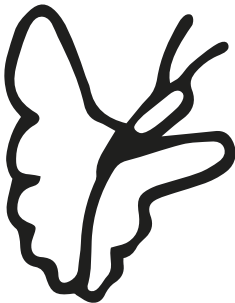
Nuorten keskinäinen ja tasavertainen seurustelu, osapuolien suostumuksella tapahtuva seksuaalinen toiminta on nuoren seksuaalioikeus. Siihen liittyvät henkilökohtaiset asiat ja seksuaalisuuskysymykset ovat nuoren itsensä päätettävissä, niihin tulee tarjota aikuisen kanssa keskustelua, oikeaa tietoa ja tukea hyvässä arvostavassa hengessä.

Seksuaaliväkivalta aiheuttaa kokijalleen seurauksia vakavasta monimuotoisesta oireilusta vakavaan traumatisoitumiseen. Seksuaaliväkivallasta kysyminen ja siihen puuttuminen ei edelleenkään ole itsestään

selvää nuorten kanssa toimivien ammattilaisten toiminnassa. Nuoren oireita rekisteröidään ja niihin reagoidaan, mutta ilmeisen harvoin kysytään onko taustalla seksuaaliväkivalta.

Nuoret eivät aina tarvitse pitkää terapiaa seksuaaliväkivaltakokemuksen käsittelyyn, jos he saavat riittävää oikea-aikaista apua ja tukea. Tiedetään, että nuoret kertovat ja pääsevät käsittelemään koettua seksuaaliväkivaltaa usein vasta pitkän ajan kulluttua tapahtuneesta, jolloin myös oireilu on saattanut pitkittyä. Tällöin on välttämätöntä saada pitempiketoista vakauttavaa tukea ja arvioida mahdollisen psykoterapian tarpeellisuus.

Nuoria kohtaavalla työntekijällä on tärkeää olla tietoa seksuaaliväkivaltaan liittyvistä asioista ja ilmiöistä. Tämä opas perustuu usean vuoden käytännön kokemukseen seksuaaliväkivaltaa kokeneiden nuorten kanssa tehdystä auttamistyöstä ja aiheeseen liittyvään tietoon sekä koulutukseen. Seksuaaliväkivallan seuraukset, vaikutukset ja kärsimys ulottuvat myös nuoren uhrin huoltajien, läheisten ja ystävien elämään.



1 Mitä seksuaaliväkivalta on?

Seksuaaliväkivalta on ihmisoikeuskysymys ja ihmisoikeusloukkaus. Koska seksuaalisuus on tärkeä ja keskeinen osa ihmisen ydintä ja itseä, seksuaaliväkivalta ja seksuaalisuuden loukkaukset vaikuttavat erittäin kokonaisvaltaisesti ihmisyyden kokemukseen, käsitykseen itsestä ja itsen arvokkaaksi kokemisesta.

Seksuaaliväkivalta on myös sukupuolittunutta. Sukupuolittuneisuudella tarkoitetaan sitä, että sen kohteena ovat globaalisti, yleisemmin ja useimmin naiset ja tytöt. Poikien ja muun sukupuolisten kokemaan seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan liittyy omia erityiskysymyksiä ja haasteita sekä puheeksioton että tunnistamisen kysymyksissä.

Seksuaalisuus on herkkä ja haavoittuva ydinosa ihmistä, johon psyykinen, fyysinen, sosiaalinen ja taloudellinen väkivalta vaikuttaa. Seksuaaliväkivalta puolestaan erimuotoisina ja eritasoisina tekoina on traumatisoivaa, alistavaa ja vakavasti vaurioittavaa. Se aiheuttaa suoraan ja välillisesti suuria yhteiskunnallisia kustannuksia. Seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan seuraukset ja kustannukset yhteiskunnalle kumuloituvat kasautuvaan terveyspalveluiden käyttöön, mielenterveyden häiriöihin ja ongelmiin, päihteiden liikakäyttöön

ja taloudellisiin menetyksiin sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Seksuaaliväkivalta voi olla monenlaista ja monentasoista. Se voi ilmetä puheina ja katseina tai sisältää seksuaalisesti viritetyitä viestejä. Se voi olla koskettamista tai kosketteluun pakottamista, riisumista, yhdyntä tai seksuaaliseen tekoon houkuttelemista. Tekona ja väkivaltarikoksena se ei aina sisällä fyysistä väkivaltaa. Lapsi ja nuori ei välttämättä itse ymmärrä kyseessä olevan häneen kohdistunut hyväksikäyttö tai rikos. Asian tunnistaminen on vaikeaa erityisesti jos teko on tapahtunut varhain, sitä on jatkunut pitkään tai mikäli tekijä on lähipiiristä.

Viimeisimmän Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan joka kolmas Suomessa ammattiin opiskeleva on kokenut seksuaaliväkivaltaa tai häirintää (THL, 2015). Hoitamattomana seksuaaliväkivallan kokemukset johtavat usein erilaisiin muihin syrjäytymistä aiheuttaviin ongelmiin. Ylisukupolviseksi ongelmaksi se siirtyy esimerkiksi monitasoisten kiintymyssuhdeongelmien myötä.

Seksuaaliväkivalta on haavoittavimpia väkivallan muotoja ja sen seuraukset voivat näyttäytyä arjessa moninaisina päihde-,

käytös-, mielenterveys- ja ihmissuhdeongelmina tai vaikeina traumaoireiluna.

määrittää siis uhrin kokemus ja rikoslain erilaiset pykälät.

Viime vuosina Terveys- ja hyvinvoinnintieteen tutkimuskeskuksen toteuttamissa kouluterveyskyselyissä havaittiin, että nuorten kokemus seksuaaliväkivalta eri muodoissaan on yleistä (THL, 2011–2016). Poliisin tilastojen mukaan ilmoitetut seksuaalirikosten määrät ovat kasvaneet erityisesti 15–17-vuotiaiden osalta (Poliisi 03/2017). Nuoret ja lapset ovat potentiaalisesti erityisen haavoittuvassa asemassa seksuaaliväkivallan kohteeksi joutumisessa. Nuoren luonnollinen halu kokeilla omia rajoja, tietämättömyys asioista ja oikeuksistaan sekä elämäkokemusten puuttuminen nostavat riskiä joutua seksuaalisesti loukatuksi.

Nuorten lisääntynyt yksinäisyys ja kontaktien hakeminen esimerkiksi internetistä edesauttavat sosiaalisen median välityksellä tapahtuvia seksuaalirikoksia. Toisaalta internet tarjoaa myös auttavia palveluita ja kontakteja yhä enemmän. Internetin ja sosiaalisen median kautta alkanut seksuaaliväkivalta ja häirintä on lisääntynyt. Intiimien kuvien levittäminen, visuaalisen materiaalin editointi vahingoittavassa ja hyväksikäyttötarkoituksessa on kasvanut. Eri medioiden vaurioitava ja traumatisoiva seuraus on useimmiten sama kuin fyysisessä kontaktissa tapahtunut seksuaalinen toiminta. Rikoslaki määrittää erilaisia seksuaalisia tekoja rikoksiksi joihin liittyy vahvasti myös uhrin ikä. Seksuaalirikoksen

- Seksuaaliväkivalta vaurioittaa käsitystä itsestä ja arvokkuudesta
- Ihmisoikeuskysymys
- Kohdistuu enemmän tyttöihin ja naisiin
- Poikien ja muunsukupuolisten seksuaaliväkivaltakokemukset jäävät usein tunnistamatta
- Sukupuoli ja seksuaalisuuntaus eivät suojaa seksuaaliväkivallalta
- Seksuaaliväkivalta voi olla puheita, katseita, koskettelua ja siihen pakottamista, painostamista, voi sisältää fyysistä pakottamista ja väkivaltaa, se voi olla tunkeutumista eri kehonosiin kuten suuhun, vaginaan tai peräaukkoon
- Sosiaalisessa mediassa kuvien levittämisen ja viestittelyn muodossa

1.2. Seksuaaliväkivaltaan liittyviä termejä

Seksuaaliväkivaltaa voidaan kuvata erilaisilla sanoilla ja määritelmillä. Yksinkertaistettuna se on vallan käyttämistä niin, että loukataan seksuaalista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Seksuaaliväkivaltaa kuvaaviin sanoihin voi liittyä sävyeroja, ne voivat olla asian esittäjän työtehtävästä lähteviä ja niitä voidaan käyttää eri tilanteissa eri merkityksessä. Seksuaaliväkivalta on kattavin

ja laajin ilmaisu. Sen alle voidaan liittää seksuaalinen hyväksikäyttö, insesti, raiskaus, altistaminen seksuaaliselle materiaalille, ei ikätason mukainen seksuaalinen kanssakäyminen, halventava nimittely, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen kaltoinkohtelu, pakottaminen seksuaalisiin tekoihin, pakottaminen seksiin, vastikkeellinen seksi eli seksin osto alaikäiseltä rahalla, alkoholilla tai tavaroilla. Vähemmän tunnettu termi on emotionaalinen insesti, jossa lapsi tai nuori joutuu alttiiksi seksualisoituneelle ilmapiirille tai kuuntelemaan oman vanhemman seksuaaliasioita. Seksuaaliväkivalta tai niin ikään termi ”seksuaalisuutta loukkaava väkivalta” kattaa laajasti asioita ja tekoja jotka vahingoittavat lasta ja nuorta ja tämän psykofyysistä kehitystä.

Seurusteluväkivalta on uusi termi ja siinä on samoja ilmiöitä kuin muussakin lähi-suhdeväkivallassa Seurusteluväkivalta on terminä liitetty erityisesti nuorten suhteissa tapahtuvaksi väkivallaksi, siitä on puhuttu ja sitä on tutkittu vielä melko vähän. Seurustelusuhteisiin liittyvä väkivalta on häilyvää ja nuorten väliseen seurusteluun ja kumppanuuteen voi liittyä pakottamista, kontrollointia tai painostamista. Nuori ei kuitenkaan omien kokemuksiansa vähäisyyden tai pelon vuoksi pysty mieltämään jatkuvaa yhdessäolon vaatimusta, itsemurhalla uhkaamista, seksiin painostamista ja suhteen päättämisellä kiristämistä väkivallaksi. Seurustelun

alkuun liittyvä korostuneen tiivis yhdessäolo voi myös tuntua hyvältä ja oikealta. Ensimmäiset kiintymys- ja seurustelusuhdet ovat tärkeitä kokemuksia nuoren myöhemmässä elämässä. Ahdistava ja painostava seurustelusuhde voi jättää vaikeuden ja pelontunteita sekä sellaisia uskomuksia itsestä, jotka vaikeuttavat myöhempiä ihmissuhteita. Seurusteluväkivaltaan voi liittyä mitätöintiä, seksistisiä vaatimuksia, alentamista ja kelpaamattomaksi leimaamista. Aiemmin aktiivisesta ja seurallisesta sekä sosiaalisesti toimivasta nuoresta voi tulla sisäänpäin kääntynyt ja muita välttelevä, mikä voi vääristyneesti näyttäytyä tiiviinä ja turvallisena seurustelusuhteena muille. Kyseessä saattaa olla seurusteluväkivaltaan liittyvää muista ihmissuhteista eristämistä ja kontrollointia. Jos nuori viestii ahdistuksen tunteitaan, on hyvä tarkastella seurustelusuhteen arkisia käytäntöjä, kuten kontaktia ja yhteydenpitoa seurustelukumppaniin, nuoren omien harrastusten jatkumista, ystävyyssuhteiden pysymistä ja onko seurustelu avointa suhteessa huoltajiin tai muihin aikuisiin.

- Seksuaaliväkivalta on monenlais-ta vallan käyttämistä niin että uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukataan.
- Erilaisia termejä puhujan ja kertojan positiosta lähtien. Kattavimmat ovat seksuaaliväkivalta ja seksuaalisuutta loukkaava väkivalta.

- Kaikki seksuaaliset teot eivät täytä rikoksen tunnusmerkkejä, mutta voivat aiheuttaa nuorelle loukkauksen, jota on tarpeellista käsitellä.

1.3. Sukupuoli ja seksuaaliväkivalta

Vaikka seksuaaliväkivalta on suurelta osin sukupuolistunutta ja sen kohteena ovat perinteisesti ja globaalisti tytöt ja naiset, myös pojat ja miehet sekä muun sukupuoliset kokevat seksuaaliväkivaltaa ja altistuvat sen eri muodoille. Mikään sukupuoli ei siis suojaa seksuaaliväkivallalta. Koskettelu, raiskaus, pakottaminen ja painostaminen seksuaalisiin tekoihin ovat kaikkien sukupuolien kohdalla mahdollisia väkivallan muotoja. Poikien kokemus seksuaaliväkivalta on edelleen tabuluontoista ja sen esilletuominen vaikeaa. Pojilta ja miespuolisilta ei kysytä seksuaaliväkivaltaan liittyvistä asioista ja kokemuksista yhtä helposti kuin tytöiltä, joiden kohdalla voidaan ajatella olevan luontevia tilaisuuksia ottaa väkivaltakysymykset esiin. Tällaisia kysymistä helpottavia tilanteita tytöillä ja naisilla tulee esimerkiksi gynekologilla käynnin yhteydessä keskusteltaessa raskauden ehkäisystä, kuukautisista ynnä muista asioista.

Rajoittuneet ja vääristyneet uskomukset, käyttäytymis- ja sukupuoliroolit ovat sit-

keästi yhteiskunnan rakenteissa. Vie aikaa ennen kuin asenteet tiedon ja kokemusten myötä muuttuvat. Homoseksuaalisuus, leimautuminen homoseksuaaliksi, siihen liittyvät myytit sekä pelot ovat esimerkkeinä esteistä puhua poikien ja miesten kokemasta seksuaaliväkivallasta ja hyväksikäytöstä. Seksuaaliväkivaltaan keskeisenä liittyvät tunteet kuten häpeä ja syyllisyys voivat poikien kohdalla olla erityisen voimakkaita edellä mainittujen syiden vuoksi.

Sukupuolen käsitys on muuttunut. Loke-roiva kaksijakoisuus ja annettu sukupuoli ei riitä kattamaan moninaisuutta ja käsitystä siitä mitä sukupuoli on yksilöille. Oikeus määrittämiseen tai määrittelemättä jättämiseen on vaihtoehto ja valinta. Kokemus sukupuolesta on subjektiivinen eikä enää yksinkertaistetusti perustu vain ihmisen fyysisiin, biologisiin, kulttuuriin tai sosiaalisiin ominaisuuksiin. Sukupuolen määrittämättömyydestä aiheutuva identiteettikriisi, korjausprosessit ja epävarmuus omasta sukupuoli- ja seksuaali-identiteetistä voivat vaikeuttaa omien rajojen asettamista ja altistaa seksuaaliväkivallalle. Tämä asia on hyvä tiedostaa, kun toimitaan nuorten ja nuorten aikuisten kanssa ja avataan keskustelua omista rajoista.

Seksuaaliväkivaltaa kokeneen kohtaamisessa tulee olla keskiössä ihmisyyden, huomaamus ja tunteiden oikeutus, sekä

lokeroimattomuus ja väkivallan arvottomuus. Kaikki ihmiset kokevat samankaltaisesti eikä kärsimys ole sukupuolisidonnaista. Seksuaali-identiteetin muotoutumiseen voi koetulla väkivallalla olla kuitenkin vaikutusta niin, että aiempi seksuaalisuuntaus jää taka-alalle ja esimerkiksi samaa sukupuolta olevien kanssa seksuaaliset suhteet vahvistuvat. Suhde samaa sukupuolta olevan kanssa voi tuntua turvallisemmalta.

- Seksuaali - ja sukupuoli-identiteetin kriisit voivat johtaa hallitsemattomiin kokeiluihin ja väkivaltaan
- Seksuaaliväkivalta ei ole sukupuoliin sidottua
- Seksuaaliväkivaltaan liittyy sukupuolistuneita käsityksiä ja uskomuksia jotka vaikuttavat sen tunnistamiseen ja avunhakemiseen
- Seksuaaliväkivallan seuraukset ja kärsimys on kaikille yhteneväistä

1.4 Nuoren oikeus seksuaalisuuteen

Nuorella on oikeus omiin seksuaalisiin suhteisiin. Seksuaali-identiteetin pohtiminen, seurustelukokeilut ja seksuaalisuuden toteuttaminen samaan ikätasoon kuuluvien kanssa on sallittua. Suojaikärajana on 16-vuotta ja sillä halutaan suojata lapsia ja nuoria liian varhaisilta ja ei-ikä-tason mukaisilta seksikokemuksilta. Suojaikärajalla ei kuitenkaan haluta eikä voi-

da estää nuorten keskinäistä seurustelua ja seksuaalisuuden toteuttamista. Nuorten kesken tapahtuvaan seksuaaliväkivaltaan pitää puuttua, vaikka alle 15-vuotiaat tekijät eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Lastensuojelu on silloin velvolinen seuraamaan ja tukemaan sekä uhrin kuin myös tekijän tilannetta niin, että molemmat saavat apua.

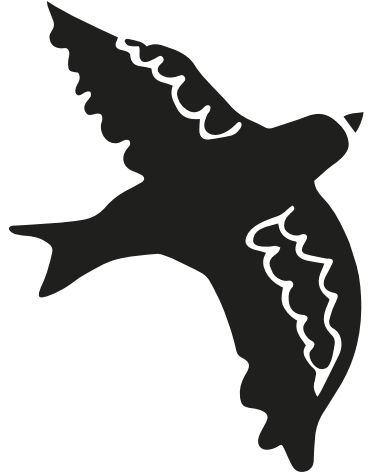
Nuoren seksuaaliset oikeudet perustuvat ihmisoikeuksiin ja seksuaalioikeuksia on muokattu eri järjestöjen ja seksuaaliterveyttä tutkivien sekä edistävien tahojen työssä. (Liite World Health Organisation, Pan American Health Organisation, International Planned Parenthood, World Association of sexology, THL, Väestöliitto ym.)

Osa seksuaaliväkivaltaa kokeneista nuorista voi luulla, ettei pysty tai ole oikeutettu nauttimaan seksuaalisuudestaan seksuaaliväkivaltakokemusten jälkeen. Työntekijän on tärkeää huomioida, että nuoren oikeus, halu kokea ja toteuttaa seksuaalisuutta ei katoa väkivallan myötä. On oikein kannustaa turvallisiin, hyviin suhteisiin ja luoda positiivista mielikuvaa seksuaalisuudesta. Nuorta tulee auttaa rakentamaan uusia rajoja silloin, kun seksuaalista itsemääräämisoikeutta on rikottu.

- Nuorilla on seksuaalioikeudet.
- Tukea ja apua on annettava rajojen uudelleen rakentamisessa.
- Seksuaalisuudesta on puhuttava

myönteisesti.

- Seksuaalisuus on voimavara, jonka ei pitäisi kadota väkivallan myötä.
- Aikuisen tulee rohkaista, kannustaa ja suhtautua hyväksyvästi turvallisiin ihmissuhteisiin ja seksuaalisuhteisiin.



2 Seksuaaliväkivallan seurauksia ja haittoja

Seksuaaliväkivallan seuraukset ovat monenlaisia. Pääpiirteittäin ne voidaan jakaa psyykkisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin seurauksiin.

Seksuaaliväkivalta on usein traumatisoivaa ja sen muuta haittaa aiheuttavia seurauksia on lukuisia ja erimuotoisia. Koska seksuaaliväkivallan ja hyväksikäytön seuraukset ovat psykofyysisiä, tiedetään, että tunnistamaton ja hoitamaton seksuaaliväkivalta oireineen aiheuttaa paljon sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden päällekkäistä käyttöä. On myös vaikea mitata kaikkia seksuaaliväkivallan aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia. Taloudelliset kustannukset eivät voi kuitenkaan määrittää sitä, miksi seksuaaliväkivaltaan tulee puuttua ja uhria auttaa. Taloudellisia kustannuksia aiheutuu uhrille itselleen kuten myös yhteiskunnalle suoraan ja välillisesti.

Lapsen ja nuoren kokeman seksuaaliväkivallan käsittelemättömyys ja hoitamattomuus aiheuttaa suurta inhimillistä kärsimystä ja vaikeuttaa kiintymys- ja seurustelusuhteita, sekä sosiaalista kanssakäymistä. Lukuisat traumaperäiset oireet vaikeuttavat keskittymistä ja heikentävät kykyä omaksua asioita koulussa ja opinnoissa. Monet normaalia toimintakykyä vaativat arjen asiat saattavat jäädä

tekemättä tai hoitamatta, usein syynä sanotaan olevan masennuksen ja väsymyksen. Psykososiaaliset- ja päihdeongelmat sekä vaikeat mielenterveyden sairaudet voivat liittyä koettuun seksuaaliväkivaltaan ja sen hoitamattomuuteen. Lapsena tai nuorena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö voi olla syynä seurustelu-, seksi- ja kiintymyssuhteiden vaikeuksiin ja haasteisiin. Aikuisena ja usein vielä vanhuudessa käsittelemättömät asiat tulevat esiin muiden kriisien ja elämän haasteiden edessä, usein myös arjessa suhteessa muihin ihmisiin. Koettu väkivalta aiheuttaa aggressioita, tunne-elämän vakauden häiriöitä, vuorovaikutuksen pulmia ja suhde itseän on usein hankala.

- Psykkiset, sosiaaliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset.
- Uhrin ja läheisten kärsimys on psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja taloudellista.
- Seksuaaliväkivalta aiheuttaa sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden päällekkäistä käyttöä ja siten kustannuksia.
- Hoitamaton seksuaaliväkivalta ylisukupolvistuu ja näyttäytyy esimerkiksi kiintymys- ja ihmissuhdevaikeuksina, hankaluutena toimia vanhempana, päihde- sekä mielen-terveysongelmina

3. Seksuaaliväkivallan aiheuttamia oireita

Kaikkinainen väkivalta ja alistaminen vaurioittaa ihmisen käsitystä itsestä. Se muokkaa siten myös seksuaalisuutta ja vaikuttaa kykyyn ilmaista ja toteuttaa seksuaalisuutta voimavarana. Erilaiset seksuaaliongelmät oireineen kuten kipu, haluttomuus tai kyky nauttia juontuvat yleisesti kokemuksiin omasta kehosta, ulkonäöstä, omista kyvyistä ja itsen kokemuksesta. Nuoren keho ei ole anatomisesti valmis ja liian varhain aloitettujen yhdyntöjen myötä myös riski myöhempiin seksuaaliongelmiiin kasvaa.

Nuori voi kokea syyllisyyttä ja ristiriitaa oman kehon reaktioista seksuaaliväkivaltatilantessa. On tärkeää kertoa väkivaltaa kokeneelle nuorelle, että kehon fyysinen reaktio (erektio ja kostuminen) paitsi suojaa myös kuuluu kehon normaaliin reagointiin. Se ei kuitenkaan kerro suostumuksesta, kyvystä tai halusta olla sukupuoliyhteydessä ja kontaktissa.

Seksuaaliväkivallan vaurioitavuus, sen psyykkisten mekanismien seurausten mukanaan tuomat tunteet ja käyttäytymistavat ovat usein este tunnistaa ja tunnustaa seksuaalirikos ja tehdä siitä rikosilmoitus. Nuori ei aina osaa mieltää kokemustaan seksuaaliväkivallaksi. Alaikäisten ja suojaikärajien reilusti alittavien suhteet van-

hempiin, jo täysi-ikäisiin kumppaneihin, ovat aina rikos. Erilaiset ulkoiset- ja sisäiset suojatekijät vaikuttavat siihen miten vaikeista kokemuksista selviää. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ne lapset ja nuoret, joiden varhainen perushoiva on ollut puutteellista ja joilla on useita kokemuksia väkivallasta.

Vaikka olemme yksilöitä omine reaktioinemme, seksuaaliväkivaltakokemuksiin liittyy asioita ja yhteneväisyyksiä, joista nuorten kanssa toimiessa on hyvä kysyä ja puhua. Nuori voi reagoida kokemaansa väkivaltaan monin tavoin. Oireina voi olla masennusta, vetäytymistä kaveripiiristä sekä ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunteita. Myös liiallinen toiminta ja itsensä väsyttäminen on yritys ja keino paeta kokemuksen tuomia ajatuksia ja tunteita. Nuori voi yrittää turruttaa tunteitaan päihteillä tai kieltämällä tapahtuneen. Vihantunteet voivat purkautua myös itkuna, raivona ja hyökkäävyytenä yllättävissä tilanteissa. Välinpitämättömyys ja viha voivat kohdistua nuoren omaan kehoon ja johtaa sen laiminlyöntiin ja vahingoittamiseen. Nuori voi vahingoittaa itseään viiltelemällä, syömättömyydellä ja laiminlyödä hygieniää. Pelosta ja paniikkireaktioista johtuen nuoren saattaa olla vaikea saada unta ja nukkua. Nuori voi

pelätä väkivaltakokemuksen jälkeen hyvin-kin epärealistisesti raskautta tai seksitau-
teja huolimatta siitä että asia on tutkittu
ja varmistettu useaankin kertaa. Koulun-
käynti voi kärsiä, koska väkivaltakokemuksen
aiheuttamat traumaoireet vaikuttavat
keskittymiskykyyn, vireystilaan, muistiin
ja oppimiseen. Nuoret oireilevat koettuun
seksuaaliväkivaltaan eri tavoin. Kuitenkin
asiaan voidaan liittää tyypillisiä sekä niin
kutsuttuja ilmiöireita. Nuori voi reagoida
luettelossa olevilla oireilla myös muihin
elämän haasteisiin, eikä yksi oire sinäl-
lään kerro koetusta seksuaalisesta kaltoin-
kohtelusta.

- takauamat
- dissosiaatio
- depersonalisaatio
- koulunkäyntivaikeudet
- vireystilamuutokset
- erilaiset fyysiset kivut
- nukkumiseen liittyvät vaikeudet
- viiltely
- päihteidenkäyttö
- masennus
- syömiseen liittyvät pulmat
- seksuaalinen rajattomuus/riskinotot
- aseksuaalisuus
- seksitaudit/pelko niistä
- eristäytyminen
- vaikeus ihmissuhteissa
- keskittymisvaikeudet

3.1 Kriisin vaiheet nuorella

Seksuaaliväkivaltakokemus aiheuttaa krii-
sin, joka jaetaan eri vaiheisiin. Shokkivai-
heessa nuori ei heti ymmärrä tapahtunut-
ta eikä pysty käsittelemään sitä. Kokemus
voi tuntua hänestä epätodelliselta ja nu-
orella on myös tunne siitä, ettei sitä ole
tapahtunutkaan. Asia voi palata mieleen
vasta tuonnempana. Reaktiovaiheessa
ovat tyypillisiä erilaiset oireet kuten uni-
vaikeudet, kehon reaktiot ja vireystilan
vaihtelevuus väsymyksestä ylivireyteen ja
aktiivisuuteen. Tapahtumien ja asian vält-
tely, voimakkaat tunteet, masentuneisuus
ja ahdistuneisuus liittyvät tähän vaihee-
seen. Käsittelevä vaiheessa tapahtumat ja
kokemukset alkavat tuntua todellisilta ja
ymmärrys koetusta seksuaaliväkivallasta
lisääntyy. Käsittelevä vaiheessa nuori tarvit-
see runsaasti tukea ja apua. Myöhemmäs-
sä vaiheessa nuori alkaa sisäistämään hä-
nelle tapahtuneen seksuaaliväkivallan ja
riittävän käsittelyn ja tuen avulla pystyy
elämään kokemuksen kanssa.

- Shokkivaihe, reaktiovaihe, käsittelevä-
vaihe ja sisäistäminen.
- Vaiheiden kesto vaihtelee yksilöllisesti.
- Tuki ja apu kaikissa vaiheissa tärkeää.



4 Hyvän kohtaamisen edellytyksiä

Seksuaaliväkivalta on pitkään ollut alihoidettu ja vaiettu asia jopa terapiassa käyvillä nuorilla. Vaikka seksuaaliväkivallan vakavuus tunnustetaan voi puheeksiottoon liittyä liiallista varovaisuutta ja epävarmuutta siitä mitä voi kysyä ja osaako auttaa. Tämä voi jarruttaa seksuaaliväkivaltaan liittyvien asioiden esilletuloa.

Kun aikuinen tapaa seksuaaliväkivaltaa kokeneen nuoren on kohtaamisella ja sanoilla aina suuri merkitys väkivaltaa kokeneelle. Sillä miten nuori tulee kuulluksi ja kohdatuksi ja miten tieto väkivallasta vastaanotetaan, on merkitystä asian myöhemmälle psyykkiselle käsittelylle. Ajattele mattomuudella ja harkitsemattomilla sanoilla voimme tahtomattamme jättää nuorelle epäilyksen oikeutuksesta saada apua kokemukseen tai mitätöidä jo valmiiksi syyllisyyden ja häpeän tunteiden kanssa pinnistelevän. Nuori on usein hyvin tarkka havainnoitsija ja nuoren kanssa työskentelevän sanallinen ja sanaton viestintä jää nuoren mieleen.

Kohtaavaa ja asian käsittelyn aloittavaa hyvää apua voidaan tarjota silloin, kun työntekijällä itsellään on ollut mahdollisuus tarkastella ja pohtia seksuaalisuutta ja seksuaaliväkivalta-asioita. Nuorten kanssa toimivilla on oltava asiallista, oi-

keaa tietoa ja ymmärrystä asian hoitamiseksi. Työntekijän rohkeus, uskallus ja oma valmius ottaa asia puheeksi antaa nuorelle asiakkaalle mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan. Useimmiten on hyödyllistä hankkia ammatillista koulutusta seksuaalisuudesta, jotta työntekijän omat kokemukset tai asenteet eivät välittyisi suhteessa erityisen hankaliin kysymyksiin kuten esimerkiksi seksuaaliväkivalta on.

Kohtaamisessa työntekijä ilmentää asiakkaalleen tietonsa, taitonsa ja tunnereaktionsa. Nuorelle voi antaa luvan puhua kokemuksistaan, vaikka asioiden varsinaiseen pitkäkestoiseen käsittelyyn ei olisi mahdollisuuksia. Nuorelle voi kertoa että hänellä on lupa puhua kokemuksestaan ja että nuorella on oikeus myös erityiseen tukeen. Näin voi toimia, jos haetaan lisää apua tai kontaktia muun hoidon ja tuen piiriin. Tärkeintä on, ettei nuori koe itseään hylätyksi ja epätoivoiseksi tapaukseksi, vaan että häntä pyritään auttamaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Suuri osa kohtaamisen taidosta liittyy työntekijän itsensä kykyyn ja valmiuksiin vastaanottaa tietoa jostain äärimmäisen vahingoittavasta ja pahasta asiasta. Arvioitavaksi tulee silloin työntekijän oma suhde seksuaalisuuteen ja siihen liittyviä

asioita on mietittävä. Oma suhde väkivaltaan ja sen ilmiöihin, omat käsittelemättömät kokemukset ja läheisten kokemukset väkivallasta sekä oma kasvuhistoria vaikuttavat siihen miten seksuaaliväkivaltaan suhtaudumme. On tärkeää säilyttää empaattisuus ja sensitiivisyys sekä olla kuormittamatta uhria omalla tunnetta-kalla. Seksuaaliväkivaltaa kokeneet ovat herkkiä muiden reaktioille ja sanoille.

On merkityksellistä tunnistaa ja työstää omat kokemukset, ymmärtää väkivallan seurauksia monitasoisesti. Auttajan on hyvä ymmärtää seksuaaliväkivaltaa henkilökohtaisella, ammatillisella, sosiaalisella ja yhteiskunnallisella tasolla.

Nuorten ja lasten kanssa toimivilla on lakiin perustuva velvoite ilmoittaa alle 18-vuotiaaseen kohdistuneesta seksuaaliväkivallasta. Velvoite kattaa ilmoituksen sekä poliisille että lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä myös silloin kun on huoli lapsesta ja nuorestai tai tämän seksuaalikäyttäytymisestä. Nuoren kanssa tulee kuitenkin keskustella rakentavasti hänen omista toiveistaan suhteessa seksin toteuttamiseen ja siihen mitä tämä itse toivoo seurustelusuhteessaan.

Nuoret tuottavat keskustelussa tilaisuuksia ja aiheita, joihin tarttua ja joiden kautta voi ottaa puheeksi tai kysyä seksuaaliväkivaltaan liittyviä asioita. Mikäli

työntekijä tai aikuinen välttelee kuulemistai ja ajattelee tai kokee olevansa kykenemättömän auttamaan seksuaaliväkivallan kysymyksissä, voivat nuoren ensimmäiset yritykset kertoa väkivallasta jäädä ainoik-si eikä nuori tule autetuksi. Nuoret ovat usein tarkkanäköisiä ja aistivat milloin on sopiva ilmapiiri kertomiseen ja onko työntekijä vastaanottavainen kuulija. Nuoret myös tarjoilevat asioita, joihin tarttumal-la voidaan päästä käsittelemään kokemuk-sia seksuaaliseen kaltoinkohteluun tai väkivaltaan liittyen. Monelle hakeutuminen fyysisten oireiden takia hoitoon ja avun piiriin juontaa juurensa seksuaaliväkival-takokemuksiin. Päihteidenkäytöstä pu-huttaessa on useimmiten oiva tilaisuus tarttua seksuaaliväkivaltakysymyksiin ja -kokemuksiin. Kaikkia kohtaamisen taito-ja voi harjoitella. Työntekijällä, joka koh-taa nuoria työssään, on oltava osaamista seksuaaliväkivalta-asioista, niiden vaiku-tuksista ja vuorovaikutuksellisista autta-misen keinoista, jotta voi aidosti kohda-ta ja auttaa seksuaaliväkivaltaa kokenutta nuorta. Keskeistä on antaa lupa ja oikeus puhumiseen ja seksuaaliväkivallan koke-muksen kertomiseen. Usein nuori salaa asian ja sen kertomista ja käsittelyä väl-tellään ja pitkitetään.

Työntekijältä väkivaltatyö edellyttää tarkkanäköisyyttä ja herkkää kuulemistai, runsaasti empatiaa, rajoja ja seksuaalikysymysten työstämistä henkilökohtaisella, ammatillisella ja yhteiskunnallisella tasolla.

Työntekijän sokeat pisteet ovat usein omat rajoittuneet käsitykset ja käsittelemättömät asenteet suhteessa sukupuoliin, seksuaaliväkivaltaan ja siihen liittyviin ilmiöihin. Työntekijän rohkeus tarkastella monipuolisesti asenteitaan, uskomuksiaan ja suhtautumistaan väkivaltaan mahdollistaa työskentelyn väkivaltaa kokeneiden kanssa. Työntekijän on tärkeää hankkia riittävästi tietoa seksuaalisen väkivallan ilmiöistä ja sen vaikutuksista, jotta voi auttaa asiakasta psykoedukaation keinoin ja pysyy itse suojassa sijaistraumatisoitumiselta.

Useimpia nuoria helpottaa kun heille esitetään kysymyksiä. Ainakin alkuun on helpompi aloittaa kertominen, kun kysytään seksuaaliväkivaltaan liittyviä kysymyksiä. Kysymisen tulee olla tarkoituksenmukaista ja auttaa nuorta alkuun. On hyvä sanoa ettei kysy asioita uteliaisuuttaan vaan pystyäkseen auttamaan. Nuorelle voi ilmaista että kysymisen seurauksena voi tulla ikäviä tunteita, mutta tunteet kuuluvat normaalina epämiellyttävään ja traumaattiseen kokemukseen. Tunteista puhuminen ja niiden kokeminen ei sinällään ole vaarallista ja tunteet auttavat eteenpäin. Nuori ei aina halua ja pysty keskustelemaan, mutta aikuinen voi antaa muutamassa lauseessa nuorta eteenpäin vievää sekä lohdullista tietoa. Yksi suurta helpotusta tuova viesti on se, että väkivalta ei ole uhrin vika ja syyllisyys ja häpeä ovat tavallisia ja hankalia seksuaaliväkivaltaan

kuuluvia tunteita. Nuorelle on hyvä esittää avoimia kysymyksiä kuten:

- * Mitä sinulle tapahtui?
- * Kuka sinulle teki pahaa?
- * Onko hän sinulle läheinen tai tuttu?
- * Missä se tapahtui?
- * Tietääkö asiasta kukaan?
- * Mitä apua olet saanut?

Psykoedukaatiota on asioiden, sanojen ja tunteiden selittäminen sekä seksuaaliväkivaltaan liittyvien käsitteiden avaaminen nuorelle. Tavoitteena on kertoa yleisesti miten nuoren oma kokemus seurailee sitä mitä seksuaaliväkivallasta ja sen seurauksista tiedetään. Nuorelle vahvistuu käsitys siitä, että tunteet, tuntemukset ja oireet ovat normaaleja ja asiaankuuluvia liittyen siihen epänormaaliin ja vaikeaan kokemukseen, jonka hän on kohdannut. Oikea tieto on olennaista, jotta esimerkiksi väkivaltaan liittyvät viranomaisasiat tulevat ymmärretyksi. Nuorelle on hyvä kertoa, että viranomaiset ja auttajat eivät halua kiusata nuorta, vaikka kysyvät asioita, jotka aiheuttavat nuorelle vaikeita tunteita. Nuori saattaa käsitellä omaa aggressiotaan työntekijään kohdistamien tunteiden avulla, esimerkiksi olemalla vihamielinen auttajia kohtaan. Olennaista on lupa puhua ja tulla kuulluksi ja nähdyksi. Tieto omista oireista ja seksuaalitraumasta on nuorelle tärkeää, jotta hän ymmärtäisi itseään ja olojaan sekä tunteitaan. Seurauksien käsittely, tunteiden ennakointi ja lisä-

vaurioiden ennaltaehkäisy on mahdollista. Nuorten tavallisemmista tavoista reagoi- da seksuaaliväkivallan kokemuksiin tulee puhua. Näitä ovat riskit päihteidenkäyt- töön, uudelleen traumatisoitumiseen ja its- sen vahingoittamiseen. Nuorelle voi sanoa asiat niin kuin ne ovat. Riittävällä tuen vastaanottamisella ja seksuaaliväkivalta- kokemuksen käsittelyllä voidaan vähentää vaikeita seurauksia tieto- ja tunnetasolla (esimerkiksi itsetuhoista käyttäytymistä).

- Tunnistakaa oireita yhdessä nuoren kanssa.
- Kerro asiantietoa, tunnista oireita ja normalisoi.
- Huomioi nuoren tilanne ja kerro ris- keistä joita oireiluun voi liittyä.
- Lupa puhua, kysyä ja kertoa asiasta.
- Muista, että juuri sinä olet oikea-ai- kainen auttaja.
- Vahva sosiaalinen tuki on tarpeelli- nen ja auttaa.
- Selvitä mahdollinen jatkohoidon tarve.

4.1 Vuorovaikutus seksuaalivä- kivaltaa kokeneen auttamisessa

Empatia ja kyky asettua toisen henkilön asemaan ovat tärkeitä työvälineitä autta- mistyössä. Omien asenteiden käsittelemin- en ja suhde väkivaltaan tulee olla poh- dittuna kohdattaessa väkivaltaa kokeneita asiakkaita. Työntekijän ei tarvitse olla te- rapeutti voidakseen ottaa vastaan tietoa nuoren kokemasta seksuaaliväkivallasta.

Yksikertaisilla tavoilla voi auttaa ja antaa luvan puhua ja siten tuoda helpotusta ja apua nuorelle.

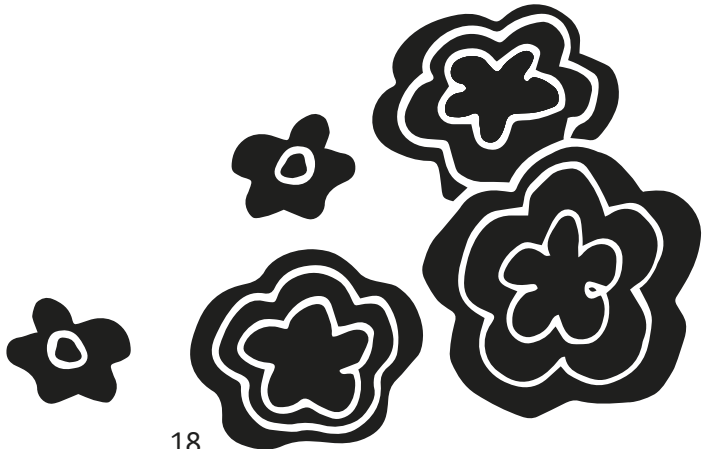
- * Älä väheksy osaasi kuuntelijana ja auttajana.
- * Ole rehellinen.
- * Selvitä tarvittaessa auttajatahot ja saata eteenpäin.
- * Ole empaattinen, älä sääli.
- * Usko asiakasta ja uskomatona, älä kyseenalaista.
- * Vahvista oikeutusta avunhakemiseen.
- * Kuuntele, älä selitä.
- * Ole rauhallinen, levottomuus ja häi- lyväisyys tuo turvattomuutta.
- * Luo turvallisuutta, ennakoi toimin- taasi ympäristöä rauhoittamalla.
- * Osoita huolenpitoa ja tarkista ruoka, uni ja läheiset.
- * Vähennä stressiä ja rauhoittele hä- täntäntynyttä.
- * Pidä kiinni rajoista.
- * Rohkaise ja anna toivoa.

4.2 Mikä auttaa nuorta

Nuori ei odota sinulta kaikkietävyyttä. Hän odottaa inhimillistä, avointa ja suo- raan kohtaamista. Voit antaa tietoa ja vah- vistaa oikeutta avunsaantiin sekä selviy- tymiseen. Nuori vastaa kysymyksiin mutta useimmiten tarvitseeikin itse vastauksia ja tietoa. Saatamme olettaa heidän tietävän enemmän kuin he tietävät. On hyvä todeta ääneen että nuoren ei kuuluukaan tietää

ja olla asiantuntija väkivaltakokemuksissa, hänellä on oikeus tuntee epävarmuutta ja saada aikuisilta tukea vaikeassa tilanteessa. Voit omalla työskentelylläsi vaikuttaa siihen että nuoren turvallisuudentunne palautuu ja olo vakautuu. Aktiivinen kuuntelu on läsnäoloa ja myötäelämistä. Nuorelle voi esittää kysymyksiä ja palata jo sanottuihin asioihin tarkennusmielessä, varmistakseen nuoren esilletuomaa kokemusta.

- * Tieto omista oireista
- * Psykoedukaatio
- * Tieto laista ja oikeuksista
- * Omien voimavarojen tunnistaminen ja löytäminen
- * Tieto väkivallasta ja sen seuraamuksista
- * Tunteiden sanoittaminen ja oikeutus
- * Tuki oikeusprosessissa
- * Tarvittaessa todistelu
- * Asioiden selvittely yhdessä ja ohjaus eri tahoille avun piiriin
- * Kysyminen
- * Rohkaisu, läsnäolo ja kuuntelu



5 Huoltaja nuoren tukena

Oman lapsen ja nuoren kokema seksuaaliväkivalta herättää monia tunteita vanhemmissa. Ne ovat samoja tunteita, joita seksuaalirikoksen uhriksi joutunut kokee. Useimmat huoltajat jäävät kokonaan vaille psykososiaalista tukea ja neuvoja, kun lapsi tai nuori on kokenut seksuaaliväkivaltaa. Tieto lapsen ja nuoren kokemasta seksuaaliväkivallasta saattaa tulla puhelinsoittona poliisilta tai sosiaalityöntekijältä. Shokki, tunteet ja tuntemukset vaihtelevat häädästä syyllisyyteen ja totaaliseen putoamiseen. Monen huoltajan elämä menee raiteiltaan ja uusiksi, etenkin jos väkivallantekijä löytyy puolisoista.

Lisäämällä huoltajien tietoa ja ymmärrystä seksuaaliväkivallasta ja sen vaikutuksista arkeen nuoren elämässä voidaan vähentää väkivallan aiheuttamia haittoja perheissä ja edistää nuoren toipumista. Tiedolla ja tuella vanhemmille lisätään heidän kykyä ymmärtää lapsiaan ja nuoriaan sekä helpottaa seksuaalirikosten seurausten aiheuttamaa kärsimystä vanhemmalle ja uhrille itselleen.

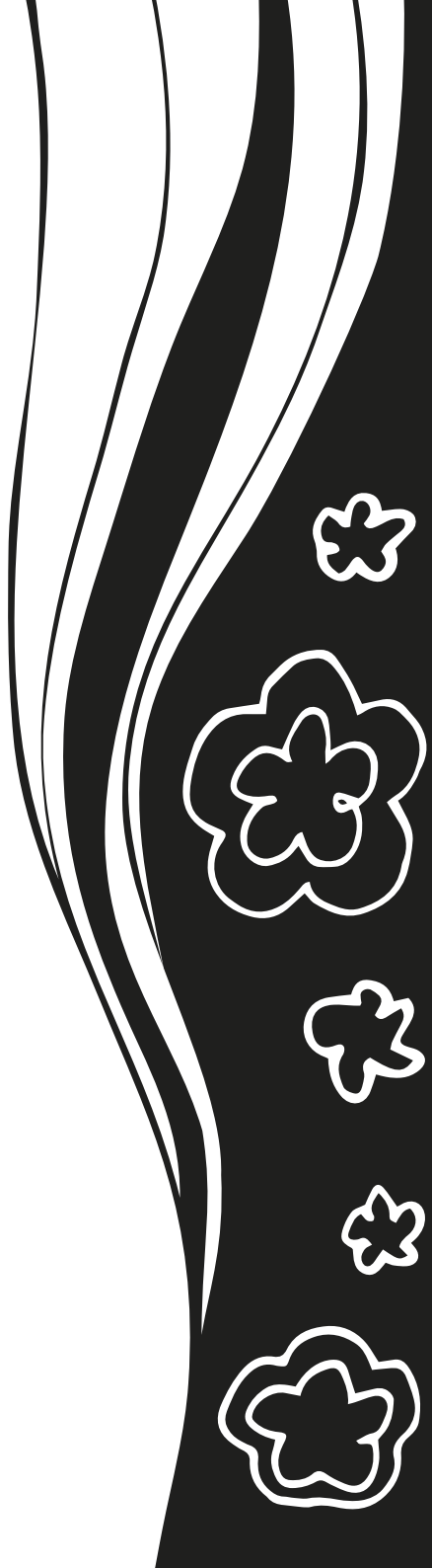
Vaikka vanhemmat haluaisivat nuoren kertovan heille kokemuksistaan ja tuntemuksistaan, saattaa se olla nuorelle hyvin vaikeaa. Nuori pyrkii suojaamaan vanhempansa vaikeilta tunteilta ja heille aiheu-

tuvalta kärsimykseltä. On vielä vaikeampaa nähdä aikuisen läheisen kärsivän ja kokevan tuskaa kuin kokea sitä itse. Insestiväkivallassa nuorelle syyllisyys vanhemmalle aiheutetusta huolesta, lojaalius tekijää kohtaan ja kuviteltu vastuu perheen hajoamisesta on suuri. Mikäli toimit vain nuoren itsensä kanssa, kysy suhteesta huoltajiin ja vanhempiin, kerro nuorelle että huoltajille voidaan osoittaa myös tukipalveluita eikä nuori ole vastuussa vanhempiensa tunteista. Moni nuori helpottuu kuullessaan, että huoltaja saa itselleen keskusteluapua, näin vastuu vanhemman tunteiden säätelystä ja huoli vanhemman voinnista siirtyy nuorelta pois. Tästä on hyvä kertoa huoltajalle ja kannustaa heitä olemaan yhteydessä tukipalveluihin kuten työterveyshuoltoon, kriisiapuun tai terveyskeskuslääkäriin.

On tärkeää kysyä lasten ja nuorten huoltajilta heidän tuntemuksiaan, tarjota keskusteluapua tai ohjata puhumaan asiasta. Huoltajan saamalla tuella on vaikutusta siihen miten kotona ja lähipiirissä suhtaudutaan seksuaaliväkivaltaa kokeneeseen nuoreen. Arjen sujuminen ja nuoren voinnin seuraaminen sekä kokonaisvaltaisen tukeminen on kuitenkin aina huoltajien vastuulla. Turvallisuutta järkyttäneen tapahtuman hyvää hoitoa on arjen rutii-

nien jatkuminen sekä ravinnosta ja unesta huolehtiminen. Nuoren vanhemmalle on hyvä muistuttaa, että nuori tarvitsee omaa tilaa.

- Huoltajien vointi ja jaksaminen auttaa nuorta uhria, varmista apu huoltajille.
- Kerro huoltajalle nuoren tarvitsevan tilaa, ammattiapua ja paikan keskusteluille.
- Kerro huoltajalle, että nuori voi vetäytyä, huoltajan yritykset lohduttaa voivat ahdistaa nuorta ja vanhempi voi kokea itsensä torjutuksi.
- Kerro nuoren riskistä reagoida päih-teillä, itsetuhoisuudella ja mielialan vaihteluilla ja häiriöillä.
- Kerro huoltajalle, että saatavilla olo nuorelle on tärkeää ja riittää, tue vanhempaa sanomaan se ääneen lapselleen.
- Anna nuoren vanhemmille psykoedukatiivista tietoa seksuaaliväkivallan yleisyydestä, oireista ja hoitamattomuuden seurauksista.
- Älä syyllistä ja osoita, syyllisyys on jo olemassa valmiina.
- Auta huoltajaa uskomaan selviytymiseen, anna toivoa.
- Pidä yhteyttä huoltajiin jos se on mahdollista, korosta lupaa hakea apua itselle.



6 Uskalla auttaa

Seksuaaliväkivaltakysymyksien käsittely ja tiedon vastaanottaminen nuoren väkivaltakokemuksesta voi työntekijästä tuntua vaikealta ja haastavalta. Aina ei tarvita pitkää terapiaa ja erityistyöntekijää, että nuorelle tulee kokemus autetuksi tulemisesta. Suuri ja erityisen merkityksellinen apu saattaa olla työntekijällä, joka ottaa vastaan tiedon seksuaaliväkivaltakokemuksesta ja kykenee auttamaan kuulemalla nuorta ja saattamalla eteenpäin terapia-avun luo. Omaa osuuttaan ja kykyään auttaa seksuaaliväkivaltaa kokenutta saatetaan aliarvioida, mutta siihen tulisi kuitenkin rohkaistua.

Nuorta auttaa kun häntä kuunnellaan aktiivisesti, arvostelematta ja intensiivisesti. Oma kokemusta kertoessaan nuori jäsentää myös omaa tilannettaan itselleen. Nuorelle voi myös toistaa hänen kertomaansa ja varmistaa näin, että hän on tullut ymmärretyksi. Auttajan ei tarvitse pelätä nuoren särkymistä. Nuorta yleensä jo helpottaa kysyminen ja keskustelu sekä sen vahvistaminen, että nuorella on oikeus apuun.

Nuoreen kannattaa suhtautua huomioiden hänen elämässään olevat muut asiat kuten perhe, koulu, harrastukset ja ystävät. Työntekijän liiallinen myönteisyys ja

reippaus voi tuntua nuoresta pahalta ja teennäiseltä, mutta elämässä olevia hyviä asioita ja toivoa paremmasta olosta tulisi voida osoittaa. Nuorelle itselleen on muistutettava, että hän on muutakin kuin kokemansa seksuaaliväkivalta tai kaltoin kohtelu. Elämä ei ole pilalla, mutta käsittelemättömänä kokemus voi aiheuttaa nuorelle arkielämän haasteita ja heikentää elämänlaatua. Kokemuksesta on mahdollista selvittää ja nuoren oikeutta tulla autetuksi ja kohdatuksi on korostettava.

Monen nuoren kohdalla autetuksi tulemisen kokemus on syntynyt, kun on kertonut asiasta ensimmäisen kerran ja tullut siinä hetkessä kohdatuksi ja kuulluksi. Kuunteleminen ja kiinnostus nuoren asioihin välittyy vuorovaikutuksessa. Älä keskeytä, kun nuori puhuu asioistaan, älä vaani ja etsi epäjohdonmukaisuuksia, puhu päälle ja vaadi selityksiä. Ole täsmällinen ja pysy ammatillisissa rajoissa kuten sovituisissa tapaamisajoissa, sillä ne tuovat turvallisuutta. Ei ole järkevää ja nuorta tukevaa keskustella pitkitetysti koetusta seksuaaliväkivallasta ja vaikeista tunteista. Keskustelu on hyvä rajata tuntiin ja palauttaa nuorta nykyhetkeen. Nuoren turvallisen poistumisen ennakointi, loppupäivän suunnitelmat sekä kotiinmeno ja läheisten/ystävien läsnäolo ja tavoitet-

tavuus nuorelle on hyvä tarkistaa. Kerro etukäteen, kun on tarvetta ottaa yhteyttä viranomaisiin. Pyri myös pitämään nuori ajan tasalla rikos- ja oikeusprosesseissa sekä häntä koskevissa asioissa. On tärkeää, että nuori on mukana asioidensa hoidossa oman kykynsä ja vointinsa mukaan.

- opetukseen ja tietoon, seksuaaliterveyspalveluihin, jotta nuori kykenee tekemään perusteltujavalintoja omaan seksuaalisuuteensa liittyen.

Lähde: IPPF:n (International Planned Parenthood) seksuaalioikeuksien julistus.

Jokaisella nuorella on oikeus:

- tuntea kaikkia tunteita
- ilmaista mielipiteitään, vaikka muut olisivat eri mieltä
- ilmaista tunteitaan, oikeus rakastaa
- päättää raskaudesta
- saada tukea läheisiltään
- oikeus seksuaaliseen vapauteen, ilmaista seksuaaliset taipumukset muita loukkaamatta
- seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen
- koskemattomuuteen ja turvallisuuteen
- tuntea itsensä ainutkertaiseksi, omanlaisekseen
- yksityisyyteen ja luottamuksellisuuden tehdä omia valintoja
- olla tietämättä mitä tehdä
- luottaa tuntemuksiinsa
- parisuhteeseen
- tasa-arvoon ja vapauteen, suvaitsevaisuuteen
- saada ulottuvilleen tutkittua, asianmukaista tietoa seksuaalisuudesta
- kokea ja tuntea mielihyvää
- kokea itsensä hyvinvoivaksi ja tyytyväiseksi omassa kehossaan ja mielessään

